

23. Az MNSZ szakértői által kidolgozott nemzetiségi státútum-tervezet. Kolozsvár, 1946. június.

TERVEZET
a nemzetiségi jogok szabályozására

I. Fejezet
Általános rendelkezések

1. § Minden román állampolgár nemzetiségi, nyelvi, faji és vallási különbség nélkül egyenlő a törvény előtt és ugyanabban az elbánásban és védelemben részesül.

2. § A román állampolgárok jogainak és kötelezettségeinek, valamint azok érvényesítésének előfeltételei minden állampolgárra nézve azonosak nemzeti, nyelvi, faji vagy vallási különbségre való tekintet nélkül.

3. § Az állam és közintézmények kötelesek gondoskodni, hogy az állampolgárok gazdasági érvényesülése nemzetiségi, nyelvi, faji vagy vallási okokból ne akadályoztassék.

Ugyanezen kötelezettség terheli mindazokat az intézményeket és vállalatokat, melyek az államtól nyert jogok birtokában vannak.

4. § A nem román nyelvű állampolgárok jogosultak az egyesülési jog általános szabályai szerint a törvény által nem tiltott célra nemzetiségi jellegű gazdasági, kulturális, társadalmi és egyházi egyesületeket alakítani.

5. § A nemzetiségi jellegű egyesületek és intézmények a nemzetiségi számarány szerint részesülnek mindennemű állami kedvezményben és támogatásban, ideértve a hitelellátás, a termelési energia- és anyagellátást valamint a forgalmi lehetőségek megteremtését is.

6. § Minden román állampolgár olyan nemzetiségű és anyanyelvű, amilyennek vallja magát. Tilos bármely hatóságnak ebbe beleavatkoznia. A hivatalos közegek kötelesek elfogadni az illető bejelentését és azt semmilyen címen felül nem bírálhatják.

7. § Tilos a román állampolgárok faji eredetének kutatása jogi helyzetük megállapítása szempontjából.

8. § Az állampolgárok jogainak bármilyennemű közvetlen vagy közvetett korlátozását, vagy megfordítva, kiváltságok létesítését, faji, vallási vagy nemzetiségi alapon, úgyszintén a faji, vallási vagy nemzetiségi elzárkózás, gyűlölet, vagy megvetés hirdetését a törvény bünteti.

II. Fejezet
A nyelvhasználatra vonatkozó rendelkezések

I. szakasz
A nemzetiségi nyelvhasználat a magánérintkezésben

9. § A nemzetiségek nyelve szabadon, minden korlátozás nélkül használható az alábbi szakaszokban megjelölt esetekben, úgyszintén minden olyan más esetben, amelyre nézve a törvény nem rendeli el az államnyelv alkalmazását.

10. § A magánérintkezésben (pld. levelezésben, távbeszélgetésben, táviratban, továbbá iparban, kereskedelemben, cégfeliratokban, úgyszintén a vallás gyakorlatában, a sajtóban, hirdetésekben és nyilvános üléseken) az állam polgárai bármely nyelvet korlátozás nélkül szabadon használhatnak.

Az egyházak istentiszteleti és ügyviteli nyelve az egyházi törvényekben meghatározott nyelv. E joguk nem korlátozható és más nyelv szóbeli vagy írásbeli használatára nem kötelezhetők.

11. § A nem román nyelven megjelenő újságok, időszaki lapok és egyéb sajtótermékek mind a megjelenés helyét, mind az ország egyéb helyiségeinek neveit is az illető nyelven jelölhetik meg.

A földrajzi és utcanevek nem román nyelvű elnevezésének használata egyáltalán nem korlátozható. Postai és vasúti küldemények továbbítása nem tagadható meg azzal az indoklással, hogy a címzést az illető nemzetiség nyelvén írták.

12. § Minden román állampolgárnak jogában van kereskedelmi könyvét és egyéb nyilvántartásait kizárólag saját anyanyelvén, a jogi személyek pedig tagjaik többségének nyelvén vezetni.

13. § Az állampolgárok családi nevét az anyakönyvi lajstromokba és okiratokba, úgyszintén valamennyi közhatalosnál (ideértve a katonaságot és tanintézeteket is) abban az alakban és azzal az eredeti helyesírással kell beírni, melyet az illető polgár személyes adatai feltüntetnek. Az ebből a szempontból sérelmes hivatalos feljegyzések hivatalból való kiigazítása céljából rendkívüli eljárásról kell gondoskodni. Ennek szabályzatát a nemzetiségi miniszter az igazságügy-miniszterrel együttesen fogja megállapítani.

II. szakasz

A nemzetiségi nyelvhasználat a hivatalos érintkezésben

14. § Azokban a községekben, járásokban és megyékben, ahol az azonos nyelvű, nem román nemzetiségű állampolgárok számaránya a 15%-ot meghaladja, ezek az állampolgárok jogosultak úgy a bíróságokkal, mint bármely minisztériumnak alárendelt közhivatallal, közintézménnyel és közüzemmel való érintkezésben mind szóban, mind írásban a saját anyanyelvüket használni. Beadványaikat velük a bíróság, illetőleg a hatóság ugyanezen a nyelven tárgyalja le és intézi el.

A fenti bekezdésben említett jog megilleti a jogosított fél mindennemű törvényes képviselőjét, ideértve ügyvédjét is.

15. § Az előző szakaszokban megjelölt közigazgatási egységek ülésein a 15%-ot kitevő nemzetiség tagjai anyanyelvüket minden korlátozás nélkül szabadon használhatják.

16. § A 14. §-ban megjelölt közigazgatási egységekben:

1.) A helyi hatállyal bíró rendeleteket, szabályrendeleteket és hirdetményeket a lakosság 15%-át kitevő nemzetiség nyelvén is ki kell hirdetni. E rendeletek, szabályrendeletek és hirdetmények az illető nemzetiség tagjaira nézve csak a nyelvükön történt kihirdetés napjától kezdve lépnek hatályba.

2.) A hatóságok és hivatalok megjelölését és a bennük alkalmazott feliratokat a nemzetiség nyelvén is ki kell függeszteni.

3.) A helységneveket, utcaneveket és jelzőtáblákat a város, vagy község 15%-át kitevő nemzetiség nyelvén is fel kell tüntetni. Ez a rendelkezés a vasúti állomások megjelölésére is vonatkozik.

17. § A II. szakasz megelőző cikkelyeiben foglalt rendelkezések alkalmazandók azokban a városokban is, amelyekben az azonos nyelvű, nem román nemzetiségű állampolgárok arányszáma a 15%-ot nem haladja ugyan meg, de számuk az 5.000-et eléri.

Erdély és a Bánság területén a 14.–16. §-okban foglalt rendelkezések százalékarányra való tekintet nélkül nyernek alkalmazást a magyar nyelv használata tekintetében.

18. § A törvények, rendeletek szövege a román szöveggel egyidejűleg a hivatalos lap mellékleteként azon a nyelven is közzéteendő, amely a lakosság legalább 5%-ának anyanyelve.

19. § Azokban a községekben, járásokban és megyékben, ahol az azonos nyelvű, nem román nemzetiségű állampolgárok aránya a 15%-ot meghaladja, az összes közhivatali állások a lakosság nemzetiségi összetételének megfelelően töltendők be.

Azoknál a hatóságoknál, amelyek illetékessége egy megyénél nagyobb területre terjed ki, a tisztviselői állásokat abban az arányban kell a különböző nemzetiségű állampolgárokkal betölteni, amilyen arányban az illető nemzetiségek a hatóság illetősége alá eső terület lakosságában képviselve vannak. Az arányszámot a rangfokozatra és fizetési csoportokra való tekintettel kell megállapítani.

Ha az arányszám országos viszonylatban eléri az 5%-ot, alkalmazandó a miniszteri állások betöltésére is.

20. § A nem román nyelvű állampolgárok katonai kiképzésénél azok nyelvére is figyelemmel kell lenni. E célból a katonai propaganda és kulturális szervek keretében az érdekelt nemzetiségekhez tartozó, vagy annak nyelvét bíró tisztekből nemzetiségi osztály állítandó fel.

III. szakasz

A nemzetiségi nyelvhasznált a hatóságok belső ügykezelésében

21. § Azokban a községekben, járásokban és megyékben, ahol az azonos nyelvű, nem román nemzetiségű állampolgárok arányszáma a 65%-ot is eléri, mind a közigazgatásban, mind a bíraskodásban a lakosság többségének anyanyelve a belső igazgatás nyelveként alkalmazandó.

Az a hatóság, amelynek belső ügykezelési nyelve nem a román, a felettes hatóságával való érintkezésben ez utóbbi hivatalos nyelvet köteles használni.

22. § Azok a szomszédos megyék, amelyekben a lakoságnak legalább 65%-a ugyanazon nyelvű, de nem román nemzetiséghez tartozik, közös gazdasági, kulturális és népjóléti érdekeik előmozdítására jogi személyiséggel rendelkező szövetségbe tömörülhetnek.

23. § A nyelvi jog alapján szövetkezett vármegyék külön közigazgatási (belügyi, pénzügyi, földművelésügyi stb.) kerületeket is alkotnak az illető nemzetiséghez tartozó főtisztviselőkkel.

A közös szervezetbe egyesült megyék területén e területre vonatkozó illetékességgel külön ítélőtábla működik.

24. § Azok a járások, amelyekben a lakosság legalább 65 %-a ugyanazon nyelvű nem román nemzetiséghez tartozik, ahhoz a szomszédos megyéhez csatlakozhatnak, amelyben a lakoságnak legalább 65 %-a ugyanilyen nemzetiségű.

Ugyanilyen módon [azok] a községek, melyekben a lakosság legalább 65 %-a ugyanazon nyelvű nem román nemzetiséghez tartozik, ahhoz a szomszédos járáshoz csatlakozhat, amelyben a lakosság legalább 65 %-a ugyanilyen nemzetiségű.

Ha az előző bekezdésekben foglalt rendelkezések alapján több szomszédos járás és község volna más megyéhez csatolandó, ezek területéből új megye alakítható.

25. § Az előző §§-okban foglalt csatlakozást, illetőleg átalakulást az illető közigazgatási egység illetékes szervei a lakosság többségének akaratmegnyilvánulása alapján határozzák el.

IV. szakasz
Vegyes rendelkezések

26. § A 14. és 21. §§-okban megjelölt hatóságok, bíróságok és intézmények tisztviselőinek az illető nemzetiség nyelvét a munkakörük ellátásához szükséges mértékben tudniok kell.

27. § Az állam, megye, község és általában a közhatósági ellenőrzés alatt álló költségvetéssel bíró intézményeknek, valamint érdekképviseleti szerveknek [a] tisztviselői, akiknek a kinevezése az államilag elismert tanintézetek képesítő oklevele, vagy bizonyítványa alapján történt, semmiféle címen román nyelvvizsgára nem kötelezhetők.

28. § A nemzetiségügyi miniszter a jelen törvény kihirdetésétől számított 3 hónapon belül rendeletileg közli azoknak a helységeknek, járásoknak és megyéknek [a] névtárát, melyekben nem román nemzetiségű lakosság van, a lakosság nemzetiségi megoszlásának feltüntetésével.

A megoszlás feltüntetése százalékszerűen történik az 1930. évi népszámlálás adatai alapján, az újabb népszámlálás esetében [pedig] az új adatokat feltüntető helységnévtár a népszámlálás befejezésétől számított egy éven belül jelenik meg.

29. § A 28. §-ban jelzett helységnévtár adatai lesznek az irányadók arra nézve, hogy mi az egyes községek, járások, a megyék és kerületek hivatalos ügykezelési nyelve.

Addig is, amíg a rendeletileg közzétett helységnévtár megjelenik, a jelen törvényben biztosított nyelvhasználati jogosultság az 1930-i népszámlálás alapján gyakorolható.

III. Fejezet
A közművelődésre vonatkozó rendelkezések

I. szakasz
Általános rendelkezések

30. § A magyarság közművelődési és közoktatási ügyeinek előkészítő és irányító szerve a magyarság demokratikus nemzeti képviseletének, a Magyar Népi Szövetségnek a keretében megszervezett Közművelődési Tanács.

31. § A Közművelődési Tanács javaslatait a magyarság közművelődési és közoktatási ügyeiben úgy a nemzetnevelésügyi minisztérium, mint a többi illetékes minisztériumok előzetesen meghallgatni és figyelembe venni kötelesek.

A Közművelődési Tanács véleményének előzetes meghallgatása nélkül hozott intézkedések törvénytelenek és mint ilyenek, úgy közigazgatási, mint bírói úton megtámadhatók.

32. § A Közművelődési Tanács szabályokat alkothat és intézkedhetik minden olyan magyar közművelődési és kulturális kérdésben, amelyet valamely törvény nem utal kifejezetten a minisztérium, illetve más közhatóság hatáskörébe.

33. § Az állami köztestületek és közalapítványok részéről közművelődési és közoktatási célokra fordított összegeknek annyi százaléka, ahány százaléka Románia lakosságából magyar nyelvűnek vallja magát, magyar közművelődési és közoktatási célokra fordítandó.

Ez[en] összegek mikénti felhasználására vonatkozó költségvetés szintén a Közművelődési Tanács közreműködésével készítenendő el.

34. § A nem román nyelvű sajtótermékek, politikai kiadványok, napi és időszaki lapok, irodalmi és tudományos kiadványok előállítása nem korlátozható.

35. § A romániai magyarság nemzeti művelődése érdekében szabadon érintkezhetik a magyarországi közművelődési szervekkel. E célból a kölcsönös határátlépés elé akadály nem gördíthető.

II. szakasz *Közoktatás*

36. § A román állam a közoktatást, elemi-, közép- és felső-oktatást állami tanintézetek útján biztosítja minden itt élő nemzetiségek számára, melyek kellő számban jelentkező tanulókat mutatnak fel, kivéve azokat a helységeket, amelyekben ezt a szükségletet az illető nemzetiségek által felállított iskolák kielégítik.

A nem román anyanyelvű állami iskolákban és a román anyanyelvű állami iskolák nem román nyelvű tagozatain a tanári és tanítói állásokra elsősorban az illető nemzetiséghez tartozók alkalmazandók.

37. § A nem román anyanyelvű állami iskolákban és a román anyanyelvű állami iskolák nem román nyelvű tagozatain, úgyszintén az illető nemzetiségek felekezeti iskoláiban tartott vizsgálatokon, ideértve az érettségi vizsgát is, a tanulókat azon a nyelven kell vizsgáztatni, amelyen ők az illető tantárgyakat tanulták.

38. § Minden községben, illetőleg megyében az állami tanintézetek helyiségeinek és felszerelésének annyi százaléka biztosítandó a nem román tannyelvű állami iskolák számára, ahány százaléka az illető terület lakosságának az érdekelt nemzetiséghez tartozik.

39. § A nemzetiségek közoktatási ügyeiben a végrehajtó hatalmat a nemzetnevelésügyi minisztérium külön nemzetiségi ügyosztály útján gyakorolja a nemzetiségi iskolák felügyeletére és ellenőrzésére létesített főigazgatóságok és tanfelügyelőségeken keresztül.

Az ügyosztály élén alminiszter áll, aki mindig az ország számszerint legnagyobb nemzetiségének tagja.

Az ügyosztály vezetésére megfelelő hely biztosítandó a nem román anyanyelvű többi nemzetiségeknek is.

A nemzetnevelésügyi minisztérium nemzetiségi ügyosztálya a jelen törvény kihirdetésétől számított egy hónapon belül állítandó fel.

40. § A művészetügyi minisztériumban hasonlóképpen külön nemzetiségi ügyosztály létesítendő, amely a nemzetiségek művészeti ügyeit ezek részére létesített vezérfelügyelőségek közreműködésével irányítja és ellenőrzi.

IV. Fejezet **Egyházak és egyházi intézmények**

41. § Az egyházak feletti felügyeleti jogot az egyházi főhatóságon keresztül a kultuszminiszter gyakorolja.

Az elismert egyházak javaikat alapítási okmányaik és alapszabályaik szerint az általános kultusztörvény kereteiben gyakorolják.

A nemzetiségek egyházi és intézményei, ideértve a felekezeti iskolákat is, valamint lelkészeit és más alkalmazottait, ugyanolyan támogatásban részesülnek, mint a hasonló jellegű román egyházak, egyházi intézmények (erdélyi román felekezeti iskolák) lelkészek és egyházi alkalmazottak.

V. Fejezet **A nemzetiségi jogok védelme**

42. § A nemzetiségi minisztérium, mint teljesjogú minisztérium működik egy miniszterrel és egy alminiszterrel. Az alminiszter mindig az ország számszerint legnagyobb nemzetiségének tagjai sorából kerül ki.

43. § A közigazgatás legmagasabb hatósági szerve a nemzetiségi jog szempontjából a nemzetiségi minisztérium.

A nemzetiségi törvények és rendeletek végrehajtásának fokozottabb ellenőrzésére, valamint a nemzetiségi jellegű panaszok kivizsgálására és orvoslására a nemzetiségi minisztérium kebelében Országos Nemzetiségi Bizottság és minden olyan vármegyében, amelynek [a] legalább 15%-ban nem román anyanyelvű, Megyei Nemzetiségi Bizottság állítandó fel.

Az Országos Nemzetiségi Bizottság közvetlenül a nemzetiségi miniszter, vagy helyettesének vezetése alatt működik és 8 tagból áll, akiknek legalább a fele magyar nemzetiségű.

A megyei Nemzetiségi Bizottságok 3 tagból állanak és nemzetiségi összetételükben Erdélyben és [a] Bánságban egy kötelező magyar tagjuk van, egyébként a vármegye lakosságának nemzetiségi megoszlásához igazodnak.

44. § Bármely román állampolgár, ha az őt illető hatósági intézkedést a jelen törvény, vagy más nemzetiségi vonatkozású jogszabály rendelkezéseivel ellentétben állónak tartja, jogosult az ellen, amennyiben helyi hatóságok intézkedéseiről van szó, a Megyei Nemzetiségi Bizottsághoz, amennyiben pedig az intézkedés olyan hatóságtól ered, amelynek az illetékessége egy megyénél nagyobb területre terjed ki, az Országos Nemzetiségi Bizottsághoz panasszal élni.

Az Országos Nemzetiségi Bizottság a Megyei Nemzetiségi Bizottság határozataival szemben a félre nézve fellelviteli hatóság.

45. § Az Országos Nemzetiségi Bizottság, valamint a Megyei Nemzetiségi Bizottságok a panaszolt hatósági intézkedések ellen tiltakozást jelenthetnek be. A tiltakozásnak hatósági intézkedés végrehajtását illetőleg felfüggesztő hatálya van.

46. § Úgy az Országos, mint a Megyei Nemzetiségi Bizottság az ügyet az érdekelt fél meghallgatásával nyilvánosan tárgyalja és ha megállapítja, hogy a panasz tárgyává tett hatósági intézkedés a törvényt közvetve vagy közvetlenül megsértette, ezt írásban közli azzal a hatósággal, amelytől az intézkedés származott.

Ha az illető hatóság a kifogásolt intézkedést írásban továbbra is fenntartja, az intézkedés az illetékes ítélőtáblánál keresettel támadható meg. Az ítélőtáblák ítéletei ellen a Semmítőszéknél lehet felülvizsgálattal élni, mely erre a célra külön nemzetiségi tanácsot szervez.

47. § Ha akár a Megyei, vagy [az] Országos Nemzetiségi Bizottság, akár az Itélőtábla, vagy a Semmítőszék jogerősen megállapította, hogy a jogorvoslat tárgyává tett hatósági intézkedés megsértette a jelen törvény rendelkezéseit, abban a tekintetben is határoz, hogy a törvényt az illető tisztviselő nem rosszhiszeműen sértette-e meg. Ha a rosszhiszeműséget megállapította, erről az illetékes miniszternek jelentést tesz és a miniszter köteles a rosszhiszeműen eljáró tisztviselőt a nemzetiségi területről haladéktalanul elhelyezni. Az ilyen módon elhelyezett tisztviselő többé közhivatalt olyan községben, járásban, vagy megyében nem viselhet, ahol nemzetiségek élnek. Az elhelyezés az illető tisztviselő büntetőjogi vagy más fegyelmi felelősségét nem szünteti meg.

48. § A jelen fejezetben szabályozott jogorvoslati eljárás azokkal a hatósági intézkedésekkel szemben is érvényesíthető, amelyeket a jelen törvény hatálybalépése előtt hoztak.

VI. Fejezet

Átmeneti és vegyes rendelkezések

49. § A nemzetiségi jellegű alapítványok, egyesületek, közvagyonok és intézmények (pld. Csíki Magánjavak, közbirtokosságok, az Ósmarosszéki Havas közbirtokossága, EMGE, EMKE) vagyonkezelési szabályait, valamint a jövedelem felhasználási módját az érdekelt vagyontulajdonosok határozzák meg. Az ezen jogelvvvel ellentétben az állam, vagy a helyi közigazgatás által korábban kezelésbe, vagy irányítás alá vont ilyen természetű vagyonok

joghelyzete a törvény megjelenésétől számított 3 hónapon belül a fentiek szellemében rendezendő.

A nemzetiségi jellegű szövetkezetek (pld. Kaláka, Szövetség stb.) megtartják jelenlegi szervezetüket és az országos szövetkezeti életbe csúcsszerveiken keresztül kapcsolódnak be.

50. § A 86/1945. számú nemzetiségi alaptörvény ellen elkövetett egyes bűncselekmények megállapításáról és megtorlásáról szóló 630/1945. sz. törvény 1–8 §§-aiba foglalt büntetőrendelkezések a jelen törvény rendelkezéseinek megfelelően egészítendőek ki.

A nemzetiségi szabályzat új büntetőrendelkezéseiben előírandó, hogy a közönséges bűncselekmények súlyosabb elbírálás alá esnek, amennyiben azokat nemzetiségi, vagy faji gyűlöletből követik el.

51. § Jelen törvény hatályon kívül helyez minden olyan jogszabályt, amely valamely rendelkezésével ellentétben áll és minden törvény és intézkedés haladéktalanul összhangba hozandó a jelen törvénnyel.

MOL a Külügyminisztérium adminisztratív iratai Románia, XIX-J-1-k, 19. doboz, 16/b, sz. n. „Mit kíván a romániai magyarság? Tervezet a nemzetiségi jogok szabályozására”.